

อาสาสมัครกับการสร้างความเป็นพลเมือง

งานประชุมระดับชาติด้านการอาสาสมัคร ครั้งที่ 1 วันที่ 7 พฤษภาคม 2558 เวลา 13.30 - 15.00

ณ ห้องประชุมปรีดี พนมยงค์ ชั้น 6 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

องค์กรที่รับผิดชอบ : เครือข่ายจิตอาสา (Volunteer Spirit Network)

วิทยากร : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

รองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษาและการเรียนรู้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สาระสำคัญที่เกิดขึ้น

การแก้ไขปัญหาในสังคมด้วยการเรียกร้องให้คนอื่นมาทำ การรณรงค์เชิญชวน ติดป้ายแขวนปัญหานั้นก็ยังคงอยู่ แต่เราจะต้องลงมือทำ และนี่คือสิ่งที่เราจะช่วยกันสร้างขึ้นมา เราจะช่วยกันสร้างคนที่ลงมือทำได้อย่างไร ไม่ว่าจะใครจะก่อปัญหาอะไรขึ้นมา แต่เราจะลงมือทำ และนี่คือเรื่องเดียวกันกับความสำเร็จในการปกครองในระบบประชาธิปไตย

ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาแต่เราจะไม่ฆ่ากัน และมีระบอบเดียวเท่านั้นคือระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนจะเป็นเจ้าของประเทศ และเจ้าของประเทศจะต้องอยู่ร่วมประเทศกันให้ได้ เมื่อเราแตกต่างกันได้ ขัดแย้งกันได้ จึงมีวิธีการเดียวเท่านั้น วิธีการเดียวกับที่เราแข่งกีฬา นั่นคือการเคารพกติกา และนี่คือเรื่องของพลเมืองที่จะมาเชื่อมโยงกับอาสาสมัคร

เมื่อประชาชนเป็นพลเมือง ก็เกิดสังคมพลเมือง (civil society) ซึ่งเราสามารถแปลได้ว่าประชาสังคม ฟังดูเพราะแต่ไม่เข้าใจ ผมขอแปลใหม่เป็นว่าสังคมพลเมือง สังคมที่ประกอบด้วยพลของเมือง ถ้าใครเป็นพลเมืองก็จะมีจิตอาสาอยู่ในตัว

สังคมพลเมือง (civil society) ต้องประกอบด้วย

1. เคารพกติกา กติกาละเมิดได้ แต่ต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา

2. เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง ความเสมอภาค เห็นผู้อื่นเท่าเทียมกับเรา และเรื่องนี้ก็ถูก

บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าบุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่บุคคลนั้นไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และจุดนี้ทำให้จิตอาสาลุกขึ้นมาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ไม่ใช่อาสาลุกขึ้นมาแข่งฆ่ากัน

เราทราบแล้วว่าปัญหาสังคมต่างๆส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากเรา ถ้าจะแก้ปัญหาก็ก็นับเหมือนกับเรือลำหนึ่งที่มีน้ำเข้าเรือ ลำพังจะแก้ปัญหากับการวิดน้ำออกอาจจะไม่พอ แต่เราต้องช่วยกันอุดรูรั่ว ดังนั้นความเป็นพลเมืองคือต้องช่วยกันหาดูว่าเราเจาะรูรั่วไว้ตรงไหน แล้วช่วยกันอุดรูรั่วด้วยตัวเอง

3. รับผิดชอบต่อสังคม เราจะต้องสร้างสังคมที่ประกอบด้วยพลของเมือง (พลเมือง) ต้องเปลี่ยนภาระของเมืองให้เป็นพลของเมือง ถ้าสังคมใดประกอบด้วยพลของเมืองก็จะทำให้สังคมนั้นๆมีกำลังมากในการแก้ปัญหา เช่น ตอนน้ำท่วมปี 2554 ถ้าสังคมไหนไม่ช่วยเหลือตัวเอง มัวแต่รอรัฐบาลให้มาช่วยแก้ปัญหาให้ ชุมชนนั้นน้ำก็จะเผชิญปัญหาน้ำท่วมอย่างมากและฟื้นฟูได้ช้า

ดังนั้น พลเมืองและจิตอาสาสมัครเป็นเรื่องที่จะไปด้วยกัน ถึงแม้รัฐธรรมนูญจะเล็งเห็นความสำคัญของการเป็นพลเมือง แต่เพียงเท่านี้ ความพลเมืองจะไม่เกิด เพราะมันไม่ได้เกิดจากสิ่งให้เป็น แต่เกิดจากการสร้างเงื่อนไขของการเรียนรู้และลงมือทำ เช่น เหตุการณ์ที่ยกตัวอย่างไปแล้วเกี่ยวกับศูนย์พักพิงธรรมชาติ เราไม่ได้บังคับให้ทำ ไม่ได้แปะโปสเตอร์แต่เราสร้างเงื่อนไขให้ทุกคนได้ปฏิบัติ ดังนั้นการสร้างเงื่อนไขของการเรียนรู้เองที่ทำให้เกิดความเป็นพลเมือง

เราจะสร้างอาสาสมัคร / พลเมือง ได้อย่างไร

1. การสร้างเงื่อนไขการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียน ใช้ศูนย์อาสาสมัคร (volunteer centre)

หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการส่งเสริมให้เป็นบัณฑิตอาสาหลังจากจบการศึกษาแล้ว เป็นต้น เราจะดูรายละเอียดของแต่ละแนวทางและร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละมหาวิทยาลัยที่กำลังปฏิบัติ อยู่ในแนวทางต่างๆ

แนวทางแรกนี้ หลายๆมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการทำอยู่แล้วโดยใช้วิชาศึกษาทั่วไปที่มีอยู่ประมาณ 30 หน่วยกิตมาเป็นวิชาที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะเป็นพลเมือง ผมขออนุญาตฉายคลิปสั้นๆให้ดูเพื่อให้เห็นว่าผลที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติที่ไม่ได้ใช้การบรรยายเป็นอย่างไร เมื่อเทอมที่ผ่านมา ผมได้พานักศึกษาไปดูโรงแยกขยะของมหาวิทยาลัยและให้นักศึกษาลงมือแยกขยะด้วยตัวเอง นักศึกษาส่วนใหญ่สะท้อนว่าเข้าใจความรู้สึกของคนแยกขยะว่ามีความอดทนสูงมาก ต้องมีสติตลอดเวลาว่าขยะชิ้นไหนต้องโยนลงที่ไหน เข้าใจกระบวนการแยกขยะว่าซับซ้อนและมีหลายขั้นตอน เป็นงานที่ลำบากและเสี่ยง ถ้าถ้ามองเผินๆ

เหมือนเป็นงานที่ง่าย แต่ความจริงต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้เป็นเสียงสะท้อนหลังจากน้องๆ ลงมือทำเพียงแค่ 2 นาทีครึ่ง

เมื่อทอมที่ผ่านมามีนักเรียนลงทะเบียนเรียนวิชานี้ประมาณ 2000 คน ตัวแทนจะถูกส่งไปโรงเรียนก่อนที่จะกลับมาสะท้อนสิ่งที่เขาเรียนรู้ให้กับเพื่อนๆ ในห้อง สิ่งเหล่านี้ได้ผลดีกว่ามาบอกว่าโลกร้อนแล้ว พวกเรานักศึกษาจะต้องแยกขยะ ทุกคนทราบดีว่าโลกร้อนขึ้น แต่แม้แต่เราพวกเราก็ไม่ได้แยกเสียเอง เรารู้ว่าเราคือสาเหตุของปัญหา แต่เราไม่ได้ลงมือทำ นี่คือการของการใช้ห้องเรียนในการสร้างพลเมืองในทุกๆ มิติของการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม มันคือการสร้างสังคมที่ทุกคนจะร่วมรับผิดชอบกันในสังคมและเริ่มลงมือปฏิบัติด้วยตัวเรา

ปัญหาคอรัปชั่นมักจะถูกยกให้เป็นสาเหตุของการปฏิวัติทุกครั้งในประเทศไทย เราโทษทหารว่าเป็นนักเผด็จการ โทษว่านักการเมืองไม่ดี โทษชาวบ้านว่าขายเสียง แต่เราลืมไปว่าคอรัปชั่นมีสองขา อีกขาหนึ่งคือผู้ที่เป็นฝ่ายให้ เมื่อเราถามนักศึกษาว่าเราเคยทุจริตสอบหรือไม่ เคยก็อปปี้งานส่งอาจารย์ไหม เคยเซ็นชื่อเข้าเรียนแทนเพื่อนไหม นักศึกษาตอบว่าเคย ถ้าเป็นเช่นนี้แล้ว เราจะโทษใครดีที่นักการเมืองไทยเป็นเช่นนี้ เพราะนักการเมืองคือภาพสะท้อนของประชาชน พวกเขาคือผลลัพธ์ของพวกเขา รัฐธรรมนูญก็ฉบับก็แก้ไม่ได้ถ้าคนไทยยังคงให้สินบนกันอยู่ นี่คือความหมายของพลเมืองซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาได้ในทุกๆ มิติ

เราเริ่มต้นด้วยการสร้างอาสาสมัครโดยการสร้างเงื่อนไขในห้องเรียน ซึ่งวันนี้ผมได้เล่าตัวอย่างของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปแล้ว เราจะชวนพูดคุยถึงแนวทางปฏิบัติที่แต่ละมหาวิทยาลัยกำลังดำเนินการอยู่เกี่ยวกับการใช้ห้องเรียนในการสร้างให้เกิดความเป็นพลเมือง

รศ.สุภาพ ณ นคร

ผอ.สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ความจริงแล้วเราทิ้งมากับธรรมชาติโมเดล ทางมหาวิทยาลัยต้องบอกตามตรงว่าเป็นระยะเวลา 10 ปีที่เราพยายามสร้างคอนเซ็ปท์ของการศึกษาทั่วไปและพยายามส่งเสริมในตัวครูเยอะมาก เรามีแบบพิมพ์ดีดมาก เพียงแต่สุดท้ายเราไปติดปัญหาบางประเด็นตรงการถ่ายทอดให้กับผู้เรียน แต่หลังจากที่ทางมหาวิทยาลัยเชิญท่านอาจารย์ปริญญาไปบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติโมเดล เราได้ขับเคลื่อนวิชาความเป็นพลเมืองภายใต้ประชาธิปไตยเช่นกัน ซึ่งกำลังจะเริ่มจริงจังในปี 2558 นี้ เราได้

ปรึกษากับอาจารย์หลายท่านและลงความเห็นร่วมกันว่า เราสามารถดูธรรมชาติโมเดลเป็นแบบอย่างได้ แต่เราต้องดูตัวตนของเราเองที่มข.ด้วย ทางมหาวิทยาลัยกำลังนำนักศึกษาเข้าสู่วิชาที่เข้าไปสู่กระบวนการที่สร้างตัวปลายทางคือความเป็นพลเมือง คงจะต้องแปลงจากเลคเชอร์ไปเป็นการเรียนการสอนแบบกิจกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทางมหาวิทยาลัยกำลังเรียนรู้อยู่

รศ. ดร.วรวิธ วิสุทธิ์เมธางกูร

รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กำหนดให้ทุกหลักสูตรในทุกรายวิชา มีวิชากิจกรรมเสริมหลักสูตร 1 หน่วยกิต ซึ่งเป็นวิชาเชิงปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษาทุกคนผ่านการทำกิจกรรมโดยแบ่งกลุ่มละ 10-15 คน และให้ทำกิจกรรมตามที่อยากจะทำโดยเน้นงานที่เป็นประโยชน์แก่คนอื่น ซึ่งการใช้เงื่อนไขในห้องเรียนเป็นข้อที่ดีเพราะว่าทุกคนจะต้องผ่าน เลยจะต้องทำ โดยรวมแล้วได้ผลดี เพราะทุกคนจะต้องทำและมีส่วนร่วม เราใส่เงื่อนไขว่าอาจารย์ต้องมีส่วนร่วม คอยแนะนำ เป็นกำลังใจให้เด็ก ๆ ทางมหาวิทยาลัยมีกิจกรรมตัวอย่างดี ๆ ออกมาตลอดปีเพราะว่าจำนวนนักศึกษามีมาก เรายังมีการประกวดโครงการที่น่าสนใจและมอบรางวัล ซึ่งโครงการนี้นอกจากการพัฒนาตัวนักศึกษาแล้ว ตัวอาจารย์เองยังได้เรียนรู้สิ่งที่ดี ๆ จากเด็ก ๆ ด้วยว่าเด็ก ๆ คิดได้อย่างไร ทำได้อย่างไร รวมถึงเป็นแรงบันดาลใจซึ่งกันและกัน โครงการนี้ค่อนข้างได้ผล เพราะอาจารย์ทุกคนเริ่มเข้าใจการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษา

ดร.ชมพูนุช ชัยรัตน์

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยได้ทำสองอย่างควบคู่กันไป ทั้งในเรื่องของ volunteer centre แต่จุดแตกต่างจากที่อื่นคือเราจะเป็นพี่เลี้ยงให้อาจารย์ได้สอดแทรกกระบวนการเกี่ยวกับพื้นที่จิตอาสาเข้าไปในการเรียนการสอนด้วย อย่างโครงการแรกที่เราทำ เราก็ได้เชิญอาจารย์ปริญญาให้เข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของ active learning และ service learning ให้อาจารย์สามารถที่จะนำประเด็นเหล่านี้เข้าไปบูรณาการกับทุกๆ รายวิชา โดยรวมแล้ว เราจะเน้นเอาวิชาที่มีอยู่เดิมแล้วสอดแทรกเข้าไป

ผศ. ดร.อภิรักษ์ สุวรรณรักษ์

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เราพยายามรวมกันในเรื่องของวิชาเรียนในห้องเรียนและงานวิจัย หมายความว่าในการเรียนหนึ่งรายวิชา อาจารย์และนักศึกษาต้องคิดวิธีการที่ตอบโจทย์วิชานั้นๆให้ได้โดยผสมผสานกับกิจกรรมนักศึกษาเพื่อนำไปสู่การตอบโจทย์ของสังคม และใช้พื้นที่ของสังคมนี้เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

ดร.ณัฐพล วงษ์ชวลิตกุล

คณบดี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

มหาวิทยาลัยได้วางโครงการทำ volunteer centre เนื่องจากเรามองเห็นว่าทุกวิชาทำเรื่องกิจกรรมอาสาสมัครอยู่แล้วเพียงแต่ทำกระจัดกระจายกัน อยากรจะทำตัวกลางเพื่อให้การทำงานของเรายั่งยืน และสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น โครงการของเราจะเน้น 4 ด้าน ศิลปวัฒนธรรม กีฬา การบริการวิชาการ และการทำกิจกรรมที่เชื่อมกับชุมชนรอบๆมหาวิทยาลัย และยังเพิ่มวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยอีกอย่างหนึ่งด้วยนั่นคือการเป็นจิตอาสา

รศ. ดร.ชาญชัย อินทรประวัติ

อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

เรายังไม่ได้ขยับไปในเรื่องของการทำในห้องเรียน แต่เน้นในเรื่องของกิจกรรมนอกห้องเรียนก่อน เช่นเมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา เราเริ่มต้นโครงการฟุตบอลเด็กเล็ก เน้นปัจจัยที่สร้างความเป็นพลเมืองทั้งหมด เช่น การเคารพกติกา ความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิผู้อื่นและตนเอง เป็นต้น ได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้ปกครอง

ดร.กัมปนาท บริบูรณ์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยได้ก่อตั้งวิชางานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชนซึ่งเปิดมาประมาณ 30 ปีแล้ว แต่ก็ยังเป็นวิชาเล็กๆ ตัววิชาฝึกให้เด็กได้ออกไปใช้บทเรียนในชีวิตจริงโดยการทำงานอาสาสมัคร ตอนนี้ก็ได้ตั้งต้นจากวิชานี้และต่อยอดเป็นวิชาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองซึ่งจะเป็นวิชาเลือกสำหรับนิสิตที่สนใจ

เราจะสร้างอาสาสมัคร / พลเมือง ได้อย่างไร

2. จัดตั้งศูนย์อาสาสมัคร (volunteer centre) ในสถาบันการศึกษา ซึ่งจะเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมความเป็นอาสาสมัครและเป็นตัวกลางให้กับผู้ที่ต้องการอาสาสมัครกับผู้ที่อยากจะเป็นอาสาสมัครให้มาเจอกัน (matching)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เรียนรู้การ จัดตั้งศูนย์อาสาสมัครโดยมีต้นตำรับมาจากประเทศญี่ปุ่น ในปัจจุบันมี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ธุรกิจบัณฑิตย และอีกหลายๆที่ที่ได้จัดตั้งศูนย์นี้เช่นกัน

Miss Akiko Seto

President, International Association of Volunteer Effort, Japan

เหตุผลที่ประเทศญี่ปุ่นมีศูนย์ volunteer centre เป็นจำนวนมากสืบเนื่องมาจากเหตุภัยพิบัติที่เราประสบบ่อยครั้ง แน่แน่นอนว่าเมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้น คนที่มีจิตอาสาจำนวนมากมุ่งตรงไปด้วยจิตที่อยากจะช่วยเหลือ แต่ไม่มีองค์กรไหนที่จะจัดการอาสาสมัครเหล่านี้ ดังนั้นหลายๆมหาวิทยาลัยจึงมีความคิดที่อยากจะทำตั้งศูนย์ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือจัดการอาสาสมัคร เช่น ข้อกำหนดก่อนการเป็นอาสาสมัคร หรือ จำนวนความต้องการของอาสาสมัคร และทักษะของตัวอาสาสมัคร

กุญแจแห่งความสำเร็จของการจัดตั้งศูนย์นี้ในประเทศญี่ปุ่นคือ ในช่วงเวลาปกติ เราก็นับการเป็นอาสาสมัคร เน้นการเป็นอาสาสมัครตั้งแต่เยาวชน เราเรียนรู้ว่าชุมชนมีความต้องการอะไร ปัญหาที่ชุมชนต้องเผชิญมีอะไรบ้าง เยาวชนเรียนรู้ว่าเขาสามารถมอบอะไรให้กับชุมชนได้บ้างภายใต้ทักษะที่เขามี ซึ่งเราไม่ได้แค่สนับสนุนงานอาสาภายในประเทศเท่านั้น แต่มองไปถึงการส่งอาสาสมัครไปยังต่างประเทศด้วย

หลักปรัชญาของศูนย์ที่ญี่ปุ่นคือทำเพื่อคนอื่น นั่นคือทำให้นักเรียนคิดและปฏิบัติเจกเช่นพลเมือง

เหตุผลที่ตั้ง volunteer centre ของแต่ละมหาวิทยาลัย

รศ. ดร. วรวิธ วิสุทธิเมธางกูร

รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เราได้เริ่มนำร่องโครงการนี้มาได้เกือบปีแล้ว งานอาสาสมัครที่มหาวิทยาลัยคิดค้นขึ้นมามีเยอะมาก แต่ปัญหาหลักคือไม่มีกรเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ เราขาดการส่งเสริมที่ชัดเจน ดังนั้นมอ.จึงจัดตั้งส่วนกลางของมหาวิทยาลัยซึ่งจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมงานอาสาสมัครภายใน นอกจากนี้ยังทำเรื่อง

matching ซึ่งปัจจุบันมีเงื่อนไขบังคับอันเกิดจากโครงการ กยศ. ที่กำหนดว่านักศึกษาที่ต้องการจะกู้เงินเพื่อการศึกษาจะต้องทำงานอาสาสมัครเป็นระยะเวลา 18 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา ทำให้นักศึกษาสนใจอยากจะทำงานอาสาสมัครจำนวนมากขึ้น เรามองไปถึงประเด็นให้งานอาสาสมัครพัฒนาคน เมื่อจบงานแล้ว ต้องมีการถอดบทเรียนเพื่อยกระดับตัวผู้ลงมือเอง

ดร.ชมพูนุช ชัยรัตน์

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีอาจารย์

ทางมหาวิทยาลัยกำลังจะจัดตั้ง volunteer centre เช่นกัน โดยเราเกิดแรงบันดาลใจจากการไปดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น เราต้องการทำให้เป็นงานรูปธรรมมากขึ้น และตั้งคำถามว่างานจิตอาสาจะเปลี่ยนให้สังคมดีขึ้นและจะเปลี่ยนแปลงตัวอาสาสมัครให้มีความเป็นพลเมืองมากขึ้นอย่างไร

ดร.ณัฐพล วงษ์ชวลิตกุล

คณบดี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

เรามองว่าการเป็นจิตอาสานอกจากจะเป็นการสร้างความสุขให้ตัวเองและสังคมแล้ว ก็ยังเป็นการพัฒนาตัวอาสาสมัครด้วย ตัวมหาวิทยาลัยมีนโยบายให้มีโครงการจิตอาสาเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน มีความตั้งใจจะผลักดัน volunteer centre ให้เกิดขึ้นภายในปีนี้เช่นกัน

รศ.สุภาพ ณ นคร

ผอ.สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทางมหาวิทยาลัยอยากจะขับเคลื่อนตรงนี้ให้ชัดเจน แต่ติดปัญหาว่าถ้าดำเนินในห้องเรียนจะต้องข้ามไม่พ้นเรื่องตัดเกรด เป้าหมายคือทำอย่างไรที่จะพัฒนาคุณธรรม 12 ประการในตัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยกำลังจะปรึกษากับบ้านชีวาศิลป์ให้เป็นที่ปรึกษาในการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนกับนอกห้องเรียนเพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมือง

สงขลาฟอรั่ม

พวกเราควรจะต้องคิดถึงเรื่องความเป็นพลเมืองให้มากกว่าในขอบเขตนักศึกษา เพราะคนอื่นอาจจะมีความสามารถและมีความต้องการที่จะเป็นจิตอาสาและสามารถพัฒนาตัวเองไปเป็นพลเมืองได้เช่นกัน สงขลาพอรั่มก็ได้จัดศูนย์ที่มีการทำงานคล้ายกับ volunteer centre ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะเปิดให้ทุกคนมีสิทธิที่จะมาสมัคร สำหรับบางเรื่องที่ทำในมหาวิทยาลัยอาจจะไม่ได้ผลเต็มที่ก็สามารถยื่นเรื่องมาที่พื้นที่สาธารณะได้เพื่อจะได้ทำงานร่วมกัน อยากจะให้มองว่าถ้าศูนย์นี้เข้มแข็งในระดับมหาวิทยาลัยแล้ว เราควรจะเคลื่อนเข้ามาสู่ชีวิตจริงด้วยเพื่อทำให้เกิดสังคมพลเมือง

เราจะสร้างอาสาสมัคร / พลเมือง ได้อย่างไร

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักศึกษา

ผศ. ดร.อภิรักษ์ สุวรรณรักษ์

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยใช้เวลาหลายปีในการเริ่มต้น สุดท้ายเราได้ร่วมกันขอรับรองสภามหาวิทยาลัยช่วยเปลี่ยนเงื่อนไขการจบปริญญาตรี โดยผสมผสานกิจกรรมเข้าไปในวิชาการซึ่งในหนึ่งวิชาจะต้องตอบโจทย์ทั้ง 6 อย่าง นั่นคือ วิชาการ กิจกรรมอาสา สุขภาวะ ศิลปวัฒนธรรม คุณธรรม และการบริหารการจัดการ ลักษณะความเป็นผู้นำ โดยหลักแล้วเราจะมอบหมายให้คณะเป็นคนช่วยคิดว่าทำอย่างไรให้หนึ่งวิชาเรียนตอบโจทย์ทั้งหมดอย่างนี้ ที่ผ่านมามีการทำงานร่วมกับชุมชน เช่น ตรวจคุณภาพก่อนเล่นสงกรานต์ที่จังหวัดเชียงใหม่ เรามีโครงการแต่งบ้านสร้างเมือง โดยเน้นชุมชนที่ใกล้ๆกับมหาวิทยาลัย และตอนนี้เรากำลังจะแบ่งกำลังไปดูพื้นที่ชนบทที่ไกลออกไป เช่น พื้นที่อมก๋อย โดยสรุป ทางมหาวิทยาลัยเน้นคิดโครงการที่ได้รวบรวมวิชาการ วิจัย และกิจกรรมนักศึกษาเข้าไปอยู่ด้วยกัน ใช้องค์ความรู้ที่เรามีอยู่ในแต่ละสาขาวิชาอาชีพและลงไปช่วยพัฒนาชุมชนร่วมกัน เราเลือกชุมชนที่เราอยากจะไปพัฒนาและเลือกชุมชนที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยหลัก

4. เปลี่ยนแปลงวิธีรับนักศึกษาเข้าเรียน

ธรรมศาสตร์ได้เริ่มโครงการรับตรงจิตอาสาและประชาธิปไตย เพราะจิตอาสาอย่างเดียวไม่พอ แต่ต้องมีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้วย จากเริ่มต้นรับเพียง 1%

5. ส่งเสริมให้เป็นบัณฑิตอาสาหลังจากจบการศึกษา

ผศ. ดร.จิตติ มงคลชัยอรัญญา

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลักสูตรนี้ของธรรมศาสตร์ดำเนินการมา 40 ปี คนที่มาสมัครจะเรียนจบปริญญาตรีสาขาอะไรมาก่อนก็ได้ หลังจากนั้นต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าไปทำงานในชุมชนเป็นเวลา 3 เดือน ก่อนที่จะเข้าไปปฏิบัติงานตามหน่วยงานในต่างจังหวัดซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ห่างไกลเป็นเวลา 7 เดือน สุดท้ายเราจะทบทวนบทเรียนเขียนสารนิพนธ์เป็นระยะเวลา 2 เดือน ระหว่างเรียนและปฏิบัติงาน ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนและมีค่าตอบแทนยังชีพให้ แต่ตอนนี้จำนวนผู้มาสมัครไม่เยอะเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับอดีต และอยู่ในช่วงทบทวนสาเหตุ

ผศ. ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล: เมื่อดูจากกระแส Teach for Thailand เราไม่ได้ขาดแคลนคนที่ทำงานอาสาสมัครหลังเรียนจบ แต่จำนวนอาสาสมัครที่น้อยลงอาจจะเป็นเพราะเราไม่ได้ปรับตัวตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ให้ฟังดูน่าสนใจ ทำทนาย

6. สร้างเงื่อนไขการเรียนรู้ให้กับชุมชน

คุณฉวีวรรณ ขวัญสุข

ผู้จัดการโครงการครูอาสาเกือบพันเด็ก

งานที่ทำจะเป็นงานพัฒนาด้านการศึกษาโดยการใช้ครูอาสาสมัครให้มีบทบาทในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และเน้นเรื่องทักษะชีวิต ครูอาสาจะต้องทำงานร่วมกับครูจริง และต้องไปอยู่ในพื้นที่จริงเป็นเวลา 4 เดือน โดยครูอาสาเองจะต้องมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน พัฒนาเด็ก รวมถึงคุณครูจริง โครงการทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองทำให้ตระหนักถึงความสำคัญทางการศึกษามากขึ้น ให้เด็กสนใจเรียนมากขึ้นด้วยจาก

คุณกรวิภา ก้อนแก้ว

หัวหน้าโครงการ รพ. มีสุข มูลนิธิกระจกเงา

เงื่อนไขของการทำงานมูลนิธิกระจกเงาจะอยู่บนพื้นฐานปัญหาของสังคม เราจะเริ่มจากประเด็นปัญหาต่างๆ เช่น เรื่องสิทธิ สัญชาติ การศึกษา ชุมชนเมือง ภัยพิบัติ บุรณาการอาสาสมัคร หลังจากนั้นเราจะให้อาสาสมัครเข้ามาบูรณาการกับประเด็นปัญหาต่างๆเหล่านี้ เพราะเรามองเห็นว่าการจะสร้างความ เป็นพลเมืองได้นั้น อาสาสมัครจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับปัญหา อันดับแรกคือเราเป็นการพาทำ เมื่อชุมชน เห็นว่าเราเป็นคนนอกชุมชน ยังทำได้ คนในชุมชนจะมีแรงกระตุ้นลุกขึ้นมาพัฒนาชุมชนของตัวเองมากขึ้น สิ่งที่เราจะได้คือถอดบทเรียนว่าเราเรียนรู้อะไรร่วมกันบ้าง

ผศ. ดร.จิตติ มงคลชัยอรัญญา

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผมทำโครงการ Move World Together ซึ่งจะอบรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการคือ การจัดค่าย 3 ค่าย หนึ่งเน้นจิตสำนึกให้รับผิดชอบต่อสังคม สองเน้นคิดนอกกรอบ และสามเน้นคิดอย่าง สร้างสรรค์ และให้เด็กคิดโครงการขึ้นมา โครงการไหนที่มีความคิดสร้างสรรค์ระดับสองขึ้นไปจะมีเงินทุน สนับสนุนให้โครงการนั้นๆดำเนินการต่อด้วย เราดำเนินการโดยเอาปัญหาชุมชนเป็นที่ตั้ง แล้ว วิเคราะห์ว่าโครงการดังกล่าวนั้นได้แก้ปัญหาชุมชนนั้นอย่างไร โดยวิธีการแก้ไขจะต้องไม่ซ้ำกับโครงการที่ผ่าน มา ทำให้เรามีโครงการใหม่ๆตลอดเวลา หลังจากนั้นเราก็เอาโครงการดีๆนั้นมาต่อยอดโดยการนำเอา นักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยมาร่วมทำด้วย ค่ายสุดท้ายคือค่ายถอดบทเรียน ค่ายนี้แหละที่ทำให้เรา มองเห็นว่าโครงการไหนเราควรนำไปประกวดระดับนานาชาติ และปัจจุบันเราได้รางวัลมากกว่า 20 รางวัล อาสาสมัครเหล่านี้ก็ได้เติบโตทางด้านจิตอาสาเช่นกันเพราะพวกเขาได้ร่วมกันแก้ปัญหาชุมชน

คุณศิริวัฒน์ คันทารส

ผู้ประสานงานประชาคมคนรักแม่กลอง

ก่อนหน้านี้นักเรียนแม่กลองเป็นสังคมที่ไม่มีความพลเมืองเลย มีการกระจายตัวสูง คำถามคือทำ อย่างไรให้คนในแม่กลองมีความพลเมือง เราทำโดยจับกลุ่มคุยกันและเอาข้อมูลมาวางให้เห็นตรงกัน เรามี ความเชื่อว่าถ้าคนเห็นข้อมูลตรงกัน พวกเขาจะมีจิตสาธารณะมากขึ้น หน้าที่ของคนทำงานประชาคมไม่ใช่ การมาบอกว่าสิ่งใหม่ๆที่เข้ามาในชุมชนเป็นสิ่งเลวร้าย แต่เป็นการให้ชุมชนคิดเอาเองว่าพวกเขาจะได้รับ ผลกระทบอะไรบ้างจากสิ่งใหม่นั้น บทบาทสำคัญคือการทำให้ข้อมูลทุกอย่างมันวางอยู่ที่เดียวกันและให้

ชุมชนตัดสินใจเอง สิ่งสำคัญคือไม่ทำงานเคลือบไหวให้เป็นงานเฉพาะกลุ่ม คนกลุ่มจักรยานเพื่อสุขภาพทำอะไรได้บ้างไหม กลุ่มนักร้องที่เล่นตามผับทุกคืนทำอะไรได้บ้าง นักเรียนทำอะไรได้บ้าง ให้แต่ละคนคิดวิธีการของตัวเอง

คุณนันทินี มาลานนท์

ผู้จัดการเครือข่ายจิตอาสา

งานอาสาสมัครคือการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในสังคม สามารถพัฒนาสำนึกความเป็นพลเมืองได้ ซึ่งเครือข่ายเราเน้นในการสร้างคน และการเปลี่ยนแปลงคนอยู่แล้ว ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องมีการเคารพกติกา ความเสมอภาคอย่างไร สิทธิของตนเองและผู้อื่น สิ่งเหล่านี้จะสามารถเรียนรู้ได้ผ่านการเป็นอาสาสมัคร

โดยสรุป การสั่งให้คนทำ พวกเขาก็จะทำเฉพาะต่อหน้าเรา แต่เราต้องให้เขาทำด้วยตัวเอง นี่คือนโยบายของการเป็นพลเมือง การสร้างพลเมืองคือการสร้างเงื่อนไขของการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เราสามารถทำได้โดยหลายวิธี เช่น การเสริมหลักสูตร การจัดทำเป็นภาควิชาบังคับระหว่างเรียนหรือหลังเรียน การจัดตั้งศูนย์อาสาสมัคร รวมถึงการปรับวิธีเข้ารับนักเรียน สิ่งเหล่านี้จะช่วยเปลี่ยนแปลงประเทศของเราเอง ถ้าจะสร้างพละของเมือง เราต้องเริ่มต้นที่มหาวิทยาลัย เราทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนสังคมไทยให้เป็นสังคมพลเมือง